

Božia Trojica ako vzťahov medzi mužmi a ženami

Teologický základ evanjelického komplementarizmu

Ján Henžel

Evanjelický komplementarizmus je založený na biblickom učení o stvorení – a tomu sme sa venovali v predchádzajúcej prednáške. Ale evanjelický komplementarizmus teologicky vyplýva z učenia o Bohu. V žiadnom prípade teda nejde iba o tvrdenie niekoľkých zámerne vybraných textov Písma. Tie sú len konkrétnym vyjadrením celej teologickej kostry Písma.

Podľa egalitárskych teológov biblické učenie o mužovi ako hlave robí z neho nadradenú bytosť a zo ženy menejcennú bytosť. Vraj ak je muž hlavou, tak žena nemôže byť rovnocenná. Ak je žena rovnocenná, tak muž nemôže byť jej hlavou. Nič nie je vzdialenejšie od pravdy než toto. Ak niekto považuje myšlienku mužovho vedúceho postavenia za ponížujúcu pre ženy, tak zabúda, že tento koncept je založený na učení o svätej Trojici: *Chcem však, aby ste vedeli, že hlavou každého muža je Kristus, hlavou ženy je muž a hlavou Krista Boh (1Kor 11:3)*. Pavol tým poukazuje na analógiu medzi (1) podriadenosťou Ježiša Krista Bohu Otcovi, ktorý je jeho hlavou/autoritou; (2) podriadenosťou muža Kristovi, ktorý je jeho hlavou/autoritou a (3) podriadenosťou manželky manželovi, ktorý je jej hlavou/autoritou.

Komplementárne vzťahy osôb svätej Trojice

Komplementarite rovnocenných osôb sa učíme predovšetkým od svätej Trojice. Každá z osôb Trojice má tú istú božskú podstatu a každá z božských osôb je od ostatných rovnako milovaná. Každá z božských osôb však vykonáva odlišnú úlohu v diele spásy.¹ Vzťah muža a ženy má odrážať vzťah Otca a Syna v Trojici. Hlavou Krista je Boh. Vari to znamená, že Kristus je menej než Boh; že Syn je menej než Otec? Nie! *Ja a Otec sme jedno*, hovorí Ježiš (Jn 10:30). Syn je rovnocenný s Otcem, ale má rozdielnu úlohu než Otec. Takže Otec posielal Syna a Syn poslúcha Otca – nikdy nie naopak. Otec všetko podrobil Synovi a *Syn sa sám podrobí tomu, ktorý mu všetko podrobil, aby Boh bol všetko vo všetkom* (1Kor 15:28). Z rozdielnosti úloh, a nie z rozdielnosti podstaty či hodnoty Otca a Syna, vyplýva podriadenosť Syna Otcovi. V tomto zmysle je hlavou Krista Boh Otec.

Otec, Syn i Duch sú tej istej podstaty a majú rovnaký zámer, ale odlišné dielo: Syn je vtelený, nie Otec či Duch. Na konci bude všetko poddané Otcovi, nie Synovi či Duchu. Duch nás uschopňuje modliť sa a volať Boha „Otcem,“ nie Syn alebo Otec.

Konzistentným svedectvom Novej zmluvy je, že Otec poslal Syna na svet ako Spasiteľa.² Ale nikde nie je ani zmienka, žeby Syn poslal Otca. Poslanie teda nie je recipročné. Ježiš opakovane tvrdil, že prišiel konať vôľu a skutky svojho Otca (Jn 5:26; 8:28; 10:25, 32, 37n; 6:38; 15:10). Hoci Otec počuje modlitby a Syna a vypočuje modlitby tých, ktorí sa modlia v Synovom mene, predsa sa nikde nehovorí, že Otec robí vôľu Syna. Aj poslušnosť je jednosmerná, nie recipročná. Také výroky Novej zmluvy nemôžeme dať stranou s odôvodnením, že sa týkali iba Ježišovho pozemského života. To, čo sa dialo v ekonómii spásy, odrážalo dokonalejší večný vzťah Otca a Syna.

Preto ani v prípade ľudských vzťahov by sme nemali predpokladať, že odlišnosť našich funkcií a rolí je ohrozením našej rovnosti a jednoty. Tak ako v Trojici platí súčasne rovnosť

¹ Všetky 3 osoby sa podieľajú na vykúpení sveta, ale každá iným spôsobom (*perichorésis*).

² Len v Jánovom evanjeliu sa o tom hovorí viac ako 40-krát.

Otca a Syna i autorita Otca a podriadenosť Syna, tak platí i v manželstve. Keď pre Krista nie je ponižujúce byť podriadeným Bohu, vari byť podriadenou manželkou svojmu manželovi by malo byť ponižujúce pre veriacu ženu? Tak ako Syn nie je druhoradou či menejcennou osobou v Trojici, keď je Otec jeho hlavou, tak ani manželka nie je druhoradou či menejcennou bytosťou, keď je jej hlavou manžel.

V Trojici je rovnosť Otca a Syna i autorita Otca a podriadenosť Syna. To sa nevyklučuje, je to ich komplementarita. Vzťah muža a ženy má teda zrkadliť vzťah Otca a Syna v Trojici. Ako je Syn rovnocenný s Otcom, tak i manželka s manželom. Ako je Syn podriadený Otcovi, tak i manželka manželovi. Hierarchia rolí v Trojici má byť zrkadlená v hierarchii rolí v manželstve a v cirkvi.

Táto paralela medzi Otcom a Synom na jednej strane a mužom a ženou na strane druhej ukazuje, že myšlienka autority a podriadenosti nezačala Pavlom, ani Pádcom, dokonca ani stvorením. Ona vlastne nemá počiatok, lebo je tu od večnosti medzi Otcom a Synom. Ak toto odmietneme, opúšťame biblické učenie o Trojici, v ktorom Boh je hlavou Krista a Syn je podriadený Otcovi.

Vzťah Trojice k Cirkvi

Vzťah svätej Trojice k mužom a ženám je vyjadrený v 1Kor 11:2-16, ktorý sme už spomenuli v úvode. Teraz sa sústredíme iba na 3. verš: *Chcem však, aby ste vedeli, že hlavou každého muža je Kristus, hlavou ženy je muž a hlavou Krista Boh.* Prvá vec, ktorú si tu treba všimnúť, je trojité použitie slova „hlava“ (gr. kefalé).³ Charakteristická je podstata toho, čo znamená byť hlavou. Inde Pavol opisuje podstatu Krista ako hlavy Cirkvi tým, že je jej spasiteľom, ktorý *ju miluje a vydal sám seba za ňu, aby ju posvätil očistným kúpeľom vody a slovom* (Ef 5:23, 25n). Obetavá, drahá láska Krista je modelom pre manžela, ako má byť hlavou svojej manželky. Mimo Krista sa hlava často zvrhne na panovačnosť a zneužívanie autority, ale podľa Kristovho modelu znamená niešť zodpovednosť, prevziať iniciatívu v službe a platiť vysokú cenu za bezvýhradnú oddanosť pre blaho druhého (tj. manželky).

Druhú vec, ktorú si potrebujeme všimnúť, je použitie slova *každý* iba raz, hoci slovo *hlava* je použité 3-krát. Podľa toho **každý** muž je pod autoritou Krista, bez ohľadu na to, či to uznáva, alebo neuznáva. Ten, ktorý jedinečne dostal každú autoritu na nebi aj na zemi od svojho Otca (Mt 28:18), ktorý bol určený súdiť celý svet (Sk 17:31, ktorý jediný nás môže vyslobodiť od budúceho hnevu (1Tes 1:10), je hlavou každého muža. Tým je však zároveň stanovené, že autorita (že je hlavou) muža nie je autonómna.

Možno najdôležitejšia vec v tomto verši je štruktúra Pavlovho argumentu:

Chcem však, aby ste vedeli,

- a. *že hlavou každého muža je Kristus*
- b. *hlavou ženy je muž*
- c. *a hlavou Krista Boh.*

Vzťah ženy a muža je obklopený z jednej strany vzťahom každého muža ku Kristovi a na druhej strane vzťahom Krista k Bohu. Podriadenosť ženy aj nadriadenosť muža sa dajú správne chápať iba v Kristovi.⁴ Či už teda uskutočňujeme láskavú autoritu, alebo ju ochotne uznávame, našim modelom je Kristus. Preto byť hlavou pre muža znamená vzdávať sa seba, nie presadzovať seba; zameriavať sa na blaho druhého, nie na jeho ovládanie a zneužívanie. Podobne ženino uznávanie vodcovskej zodpovednosti muža neznamená jej pasivitu a stratu dôstojnosti, ale naopak podľa Kristovho vzoru radostnú dôveru v Božiu starostlivosť. Kristus je Hlava, ktorá ukazuje, ako vyzerá skutočná autorita. Kristus je tiež tým, ktorý ukazuje, ako

³ Podnetný článok o tom napísal ČERNÝ, P. Princíp „kefalé“ a služba mužů a žen v cirkvi. In: *Theologia vitae*. 2008, roč. 1, č. 1. Škoda, že exegetické výsledky neuplatnil dôsledne na cirkevnú prax.

⁴ Dôkladne, hoci typicky komplikovane, to vysvetľuje Karl Barth, *Church Dogmatics* III.2, s. 310-311.

vyzerá verné uznávanie pravej autority. Pretože vzťah Krista k Otcovi a vzťah Krista k ľuďom je takýto, tak aj vzťahy medzi mužmi a ženami sa majú formovať podľa vzoru, ktorý Pavol opisuje v tejto kapitole, 14. kap., v Ef 5 a v 1Tim 2.

Orientácia jednotlivých osôb Trojice na iných sa má odrážať vo vzťahom mužov a žien v rodine a v Cirkvi. To vedie k jednote a hodnote, k dôstojnosti a radosti. Kresťanské učenie o Bohu, Kristovo vtelenie a zástupná obeť sú výzvou tak pre hierarchizmus, ako aj pre egalitárstvo. Autorita podľa vzoru Kristovho vzťahu k ľuďom a k svojmu Otcovi, je zásadne iná ako tradičné hierarchie s ich videním hodnoty a dôležitosti. Ako Kristus rád koná vôľu svojho Otca bez toho, aby bol akokoľvek menej ako Otec, tak aj rozdielnosť rolí medzi ľuďmi nijako neznamená, že jeden je akokoľvek menší než druhý. Zoradené vzťahy sú súčasťou dobra, ktoré Boh dal tým, ktorých stvoril na svoju podobu.

Podobne jednota a rovnosť, ktorá charakterizuje Božiu Trojicu, sa nemá zamieňať s rovnosťstvom, ktoré trvá na tom, že ak má byť človek rovnocenný, tak musí mať slobodu robiť a byť to isté, čo robí a čím je každý iný. Synovo božstvo nie je nijako umenšené jeho ochotou konať Otcovu vôľu. Jeho jasne odlišné dielo, ktoré vykonal v dokonalej jednote s Otcom a Duchom, nevyjadruje iba jeho charakter, ale aj jeho božskú podstatu. Ale predsa poslaný je Syn, nie Otec; zomiera Syn a nie Otec; vzkriesený je Syn a nie Otec. Syn však všetko to mohol vykonať iba preto, že je jedno s Otcom a Duchom.

Vzťah trojjediného Boha k svetu je podľa Písma najlepšie vyjadrený zmluvnou láskou. Takáto láska nie je možná tam, kde obidve strany presadzujú rovnaké práva a povinnosti. Kristova sláva spočívala v tom, že *hoci mal božskú prirodzenosť, nepridržal sa svojej rovnosti s Bohom* (Flp 2:6). Nádherné a intímne partnerstvo manželskej zmluvy sa v Novej zmluve rozširuje na cirkev (Ef 5:22-32), ktorá je Božou domácnosťou (1Tim 3:15) a Baránkovou nevestou (Zj 21:2,9; 22:17). Cirkev ako Božia domácnosť je domácnosťou vykúpených rodín. Preto existuje analógia medzi zodpovednosťou kresťanských mužov viesť na úrovni rodiny a cirkvi. Byť verným manželom a osvedčeným vodcom svojej rodiny (1Tim 3:2,4-5) sú dôležitou kvalifikáciou byť biskupom/pastierom v cirkvi. Týmto mužom sa majú podriaďovať ženy (1Tim 2:12), ako aj všetci členovia cirkvi (Heb 13:17).

Keď správne pochopíme tento teologický rámec, tak jednotlivé texty Písma, ktoré hovoria o odlišných službách mužov a žien v cirkvi, nebudú vyvolávať pocity nadradenosti a menejcennosti, ani kultúrne podmienený patriarchát. Nemáme sa čoho báť pri aplikovaní Božieho slova, lebo náš Boh je dobrý!

Aplikácia teologického komplementarizmu

Nasledovaniahodný príklad Ježiša Krista

Keď budeme potvrdzovať komplementaritu podľa Božieho dizajnu, tak to bude vždy výzvou pre zaužívané postupy. Preto je dôležité, aby sme sa dívali *na Ježiša, pôvodcu a završovateľa našej viery* (Heb 12:1). Vidíme, že Ježišov prístup k ženám bol priam revolučný.

V kultúre, ktorá znižovala dôstojnosť žien a niekedy ich považovala iba za veci, Ježiš smelo vyzdvihoval ich hodnotu a rád prijímal ich služby (Mt 26:6-+š; Lk 7:36-50; 8:2-3; 10:40; Jn 12:2). Voľne a verejne sa s nimi rozprával (Lk 7:12-13; Jn 4:27; 8:10-11) a uzdravoval ich (Mt 9:20-22; Mk 1:30-31; 7:24-30; Lk 13:10-17). Mnohé z nich patrili do širšej skupiny Ježišových učeníkov. Asi najdôležitejšie je, že ženy boli prvými svedkyňami jeho vzkriesenia (Mt 28:5-8; Mk 16:1-8; Lk 24:2-9; Jn 20:1-2). Je teda jasné, že ženy mali pre Ježišovu službu a zámery veľkú hodnotu. Jeho matka Mária je u Lukáša 1:28 označená ako *milosti plná*. Ženy používal ako ilustrácie vo svojom vyučovaní, keď spomínal kráľovnú z juhu (Mt 12:42), vdovu zo Sarepty (Lk 4:26), ženy pri svojom druhom príchode (Mt 24:41), ženu, ktorá hľadá stratenú mincu (Lk 15:8-10). Vytrvalú vdovu urobil príkladom pre modlitebníkov (Lk 18:1-5) a obeť chudobnej vdovy vzorom štedrosti (Lk 21:1-4). Ježiš

oslovoval ženy jemne ako *Abrahámovu dcéru* (Lk 13:16). Vo svojom učení o rozvode ich považoval za osoby, nie za majetok (Mt 5:32; 19:9) a chránil ich svojím učením o chlípnosti (Mt 5:28).

Ježišovo v skutku revolučné zaobchádzanie so ženami však bolo plne v súlade s pôvodným Božím plánom, ktorý rozlišoval rozdielnosť rolí mužov a žien. Najzrejmejším príkladom toho bol výber iba mužov za apoštolov. Ježiš si teda ctí a vyučoval ženy, ale keď vyberal ľudí do vedenia a autority, tak volil iba mužov. Náš Pán teda nemal problém stáť radikálne na strane žien a zároveň byť jednoznačne komplementárny. A takí by sme mali byť aj my!

Nejde o rod/gender, ale o Krista. On je zvrchovaný nad svojou cirkvou, aj nad manželstvom a rodinou. My máme žiť pod jeho panstvom. On nás volá, aby sme kládli záujmy iných pred svoje vlastné tak, ako to robil on (Flp 2). Pre tento Kristov príklad vyjadrujme aj my svoje (komplementárne) presvedčenia ako niečo krásne, obohacujúce a žiadateľné, bez ohľadu na kultúrne diskusie okolo nás. To znamená, že takmer vždy budeme v konflikte so širšou kultúrou. Byť hlavou znamená vytvárať kultúru, ktorá prekvitá. Zbožní muži prevezmú rolu vodcov, do ktorej ich Boh povolal, lebo to je nutné pre rozkvet jeho cirkvi a slúži to ako kontrast k bezbožným modelom mužského vedenia, aké vidíme vo svete.

Ako má žena uplatňovať v cirkvi svoj učiteľský dar?

Všetci sme iste presvedčení, že Pán cirkvi dáva svoje dary mužom i ženám *na spoločný úžitok* (1Kor 12:7b). Vzhľadom na Pavlove pokyny z 1. Timotejovi 2:12: *Žene však nedovoľujem učiť, ani vládnuť nad mužom*, nás špeciálne zaujíma, ako má žena s učiteľským darom uplatňovať svoj duchovný dar?

Aby sme tu nehovorili o nich bez nich, použijem svedectvo Mary Kassianovej, ktorá odpovedá na otázku: „Ako mám ctíť Krista pri uplatňovaní svojho učiteľského daru?“⁵ Správna odpoveď na túto otázku závisí od toho, či a do akej miery pritom vystupujem ako starší zboru? Robím niečo, čo je alebo sa považuje za určovanie doktrínálneho a duchovného smerovania celého zboru?

Spôsob, ktorým určujem, či moje vyučovanie v konkrétnej príležitosti si ctí muža (mužov) ako hlavu, je ten, že skúmam, do akej miery sa tá konkrétna situácia podoba podstate, úlohe a funkcii staršieho/presbytera pri spravovaní a verejnom doktrínálnom vyučovaní miestneho cirkevného zboru.

Snažím sa určiť, kde sa dané miesto či situácia nachádza na každej z týchto 8 škál:

- 1. Kontext:** celozborový —————> nezborový.
Je to miestny cirkevný zbor, alebo to nie je zbor?
- 2. Podstata:** biblický výklad —————> svedectvo/povzbudenie.
Budem autoritatívne vykladať text Písma, alebo zdieľať svoj život a duchovné skúsenosti?
- 3. Autorita:** direktívna —————> nedirektívna.
Budem stanovovať oficiálnu normu pre toto spoločenstvo?
- 4. Vzťah:** blízky/osobný —————> odstup/neosobný.
Som v spoločenstve s týmito mužmi? Snažím sa ich mentorovať?
- 5. Závazok:** Formálny —————> neformálny.
Zaviazali sa poslucháči formálne mne alebo tomuto spoločenstvu?
- 6. Povinnosť:** Povinné —————> dobrovoľné.
Sú poslucháči povinní počúvať vyučovanie, ktoré sa tu uskutočňuje? Môžu byť napomínaní, keď ho neposlúchajú?

⁵ KASSIAN, M.A. Women Teaching Men — How Far Is Too Far? In: *Desiring God* [online]. 2017. Dostupné na internete: <https://www.desiringgod.org/articles/women-teaching-men-how-far-is-too-far>. Je profesorkou ženských štúdií na SBS, populárnou rečníčkou a spisovateľkou.

7. Sústavnosť: Pravidelné → príležitostné.

Koná sa toto opakovane a pravidelne, alebo zriedka?

8. Duchovná zrelosť: Sestry → matky.

Vytvára môj vek a duchovná zrelosť situáciu, v ktorej budem hovoriť ako matka svojim synom?

Čím viacej je toto miesto/situácia na ľavej strane týchto škál, tým je pre mňa nevhodnejšie pre vyučovanie zmiešaného spoločenstva. Čím viacej sa toto miesto/príležitosť blíži na pravú stranu jednotlivých škál, tým je pravdepodobnejšie, že budem užitočnou učiteľkou. Ak je dané zhromaždenie príležitosťou, pri ktorej je zbor duchovne spravovaný prostredníctvom výkladu Božieho slova, tak to nie je vhodný kontext, v ktorom majú ženy vyučovať, lebo to je prvoradou zodpovednosťou starších zboru ako Kristových pod-pastierov.